

AGRONOMSKI GLASNIK

UREDIO: Dr. STJEPAN POŠTIĆ

Dr. Ernst Laur, direktor Švicarskog seljačkog saveza — Brugg

Poboljšanje položaja poljoprivrede rješenjem žitnog problema

I.

Poljoprivreda se nalazi u teškom položaju. Ona je u takovom položaju u starijim evropskim industrijalnim državama, koje jedan dio svojih potreba u poljoprivrednim produktima pokrivaju nabavkom iz inozemstva, a isto je njeno stanje i u poljoprivrednim izvoznim zemljama, koje su primorane, da jedan dio svojih poljoprivrednih produkata eksportiraju. Imade doduše pojedinih zemalja, koje su si stanovitim specijalitetom osigurale naročite cijene, ili se obzirom na svoju poljoprivredu uslijed naravnog svog položaja, ekonomskog stanja ili pako uslijed zaštitnih mjera sa strane države, nalaze u privilegovanom položaju. Takove se prilike mogu smatrati lokalnim prolaznim izuzecima, što za cjelokupnu sliku nije ni od

kakve važnosti i utjecaja. Svjetska poljoprivreda pokazuje danas znatno nepovoljnije prilike dohotka nego li što je to bilo prije rata, te danas više nije u stanju da dođe do potrebnih uštednja u cilju izgradnje poduzeća, dapače na mnogim mjestima manjkaju i troškovi uzdržavanja te naknada poljoprivrednog kapitala, koji se gubi, a mnogi su poljoprivrednici prisiljeni da troše i od imovine, kako bi mogli živjeti.

Različiti su uzroci koji su krivi tom razvoju, no svi oni kulminiraju u lošem odnošaju između produkcijonih troškova i cijena poljoprivrednih produkata. Cijene poljoprivrednih produkata su nakon rata daleko više nazadovale, nego li produkciono troškovi. Vlastitom snagom, poboljšanjem načina rada poduzeća, zadružnom organizacijom nabavke i prodaje, moguće je poljoprivredne troškove samo polagano smanjivati. Na najvažnije sastavne dijelove troškova, naime na nadnice, kamate, cijene poljoprivrednih sirovina, poreze i socijalne terete mogu

utjecati drugi privredni krugovi više nego li poljoprivreda. Ali ovi se svim sredstvima bore protiv kakvog pojeftinjenja. Na tim područjima oni su jači od poljoprivrede. Povećanjem intenziteta poduzeća kao i povećanjem naturalnog korisnog efekta produkcionih sredstava, može se dakako poboljšati položaj pojedinih poduzeća, a katkada i pojedinih predjela. No s time spojeno povišenje bruto prihoda dovodi uvijek konačno do povećanja hiperprodukcije, a time naravno i do obaranja cijena, čime se često apsorpira tehnički napredak. Prema tome ostaje za poljoprivredu, koja se nalazi u lošem položaju, samo nada u bolje cijene produkata. Kreditna pomoć je samo ublažujuće palijativno sredstvo, te bez boljih cijena mora takva pomoć dapače još da pogorša položaj povećanjem kamatnih tereta. Ako vlade, narodi, čovječanstvo i Savez naroda žele poljoprivredi ozbiljno priteći u pomoć, tada je potrebno postarati se u prvom redu za povišenje cijena poljoprivrednih produkata. Ako se takovo rješenje toga pitanja odbija, i ako do toga ne dođe samo od sebe povećanjem potražnje i umanjnjem produkcije, tad nema temeljitog poboljšanja lošeg stanja poljoprivrede.

II.

Je li moguće povisiti potrošnju poljoprivrednih produkata u znatnoj mjeri? Pošto cilj čitavog pokreta leži u povećanju cijena poljoprivrednih produkata, to otpada povećanje potrošnje putem sniženja cijena. Naprotiv mogu rastuće nadnice i dohodak nepoljoprivrednog žiteljstva proizvesti isti efekat. Nažalost opažamo, da se sa porastom dohotka snižuje broj poroda te to usporuje porast žiteljstva. Veći dohodak ne povećaje također niti konzum kruha, nego ga dapače umanjuje, pošto se preferiraju druge živežne namirnice. Nešto su povoljnije prilike kod stočarsko-gospodarskih produkata. Njihova potrošnja raste najprije sa porastom dohotka, no doskora se i ovdje dolazi do točke, kada se ljudi pitaju: kako ću predusresti tome, da s količinom i kvalitetom hrane oštećujem svoje zdravlje, te baš slojevi koji raspolažu najvećim dohotkom, jedu često manje mesa i kruha, nego li slojevi, koji su materijalno slabiji. Od najveće je djelotvornosti povećanje dohotka kod privrednika s najmanjim dohotkom, no i ovdje se sve više pokazuje tendencija štednje na hrani, kako bi se imalo na raspolaganju novaca za odijelo, stan, zabavu, stručnu izobrazbu, higijenu, osiguranje i t. d. Prema tome se kod starih kulturnih naroda ne može očekivati znatno povećanje potrošnje živežnih namirnica, računajući po glavi žiteljstva.

Drugačije su prilike kod milijuna ljudi, koji trpe od gladi u Kini, Indiji, Japanu, na Orijentu, te u Africi. Dapače se dešavaju i katastrofe od gladi, od kojih milijuni ljudi propadaju, dok s druge strane poljoprivreda drugih država trpi od hiperprodukcije. No ovi ljudi za sada nijesu u stanju kupiti te živežne namirnice. Danas manjka posredovno mjesto, koje bi na opće koristan način provelo to izjednačenje. Bez pomoćnih sredstava, koja bi iziskivala ogromne sume, može se prema tome za sada računati samo sa polaganim porastom konzuma. Iz toga

treba da povučemo zaključak, da će produkcija u narednim godinama rasti brže i u svakom slučaju da može brže da raste, ako su povoljne cijene.

III.

Među poljoprivrednim proizvodima nadmašuje pšenica po svojoj važnosti sve ostale proizvode, i to ne samo obzirom na količinu i vrijednost proizvodnje, nego također i obzirom na udio, koji nju zapada u svjetskom prometu. Bez daljnijega se može ustvrditi, da je problem lošega položaja poljoprivrede u glavnom riješen, ako se isplaćuje obrada pšenice. Porast cijena žitarica djeluje vrlo brzo na stočarske proizvode, s jedne strane stoga, što tada prestaje preorijentacija žitarske proizvodnje na stočarsku proizvodnju, i s druge strane, što se poskupljenju žitarskih krmiva moraju ili prilagoditi cijene stočarskih proizvoda, ili se u protivnom slučaju mora ograničiti upotreba krepke hrane, a napose industrijsko tovljenje. U svakom slučaju rješenje žitarskoga pitanja predstavlja ključ za rješenje cjelokupne krize poljoprivrede. To ali ne isključuje, da se pokraj mjera potrebnih za kulturu žitarica poduzmu i druge mjere u korist koje druge grane gospodarstva.

Nije moguće dovoljno oštro naglasiti, da sanacija samo jedne grane poljoprivrede ne može biti od trajnog učinka, jer će poljoprivreda nastojati, da se preorijentira na tu granu, te će tada opet sve mjere biti uništene hiperprodukcijom. Sa rješenjem problema žitarica mora da se uporedo rješava naročito organizacija produkcije i prode mlijeka, mliječnih produkata, šećera, alkohola i t. d., u prvom redu onih poljoprivrednih produkata, koji imaju udjela u svjetskom prometu. Na području mljekarstva učinjeni su dobri počeci, a pitanje šećera predmetom je internacionalnog proučavanja. Nije isključeno da će se u ovim pojedinim pitanjima postići sporazum prije, nego li na području žitne proizvodnje. Ali trajni uspjeh dolazi u toliko u pitanje, u koliko je veća razlika između položaja žitne proizvodnje i zaštićenih, odnosno organizovanih grana.

IV.

U državama koje su upućene na uvoz stranih živežnih namirnica, moći je lako pomoći poljoprivredi uvođenjem carina i uvoznih ograničenja. No ipak to vrijedi samo za one grane, čija produkcija ne dostaje za pokrivać domaće potrebe i koje isključivo ili u većoj mjeri produciraju za tuzemstvo. Doduše stečeno je na tom polju iskustvo, da i pod tim prilikama carina ne dolazi uvijek potpuno do izražaja u povišenju tuzemnih cijena. S toga se pristupilo tome, da se carine podupru sistemom uvoznica, povratkom carine kod izvoza, dapače i onda, ako se pri tome radi o produktima tuzemne produkcije. Djelovanje carine osigurava se ovdje nekom vrsti izvozne premije. Najefektnija je koncentracija kupnje tuzemne proizvodnje te državna garancija cijena, bilo to u obliku državnog trgovačkog monopola (norveški monopol žitarica), ili bilo to pomoću po državi zajamčene dužnosti preuzimanja i garancije cijene (švicarska žitna uredba).

Radi toga može se reći, da je kod država, koje su upućene na uvoz poljoprivrednih proizvoda moguće odstranjenje lošeg stanja poljoprivrede, ako su narod i vlasti voljni da pruže poljoprivredi tu zaštitu. Ovdje leže dakle poteškoće manje u rješenu tehničkog problema, nego li u volji naroda, vlade i parlamenta, da preuzmu na sebe žrtve, koje je potrebno pridonijeti od strane konzumenata u cilju odstranjenja lošeg stanja poljoprivrede.

Savez naroda ne može poljoprivredi takovih država uopće da pomogne ili to može tek u vrlo maloj mjeri. Dapače, tendencija njegovih došadašnjih, gospodarsko-političkih nastojanja više im otežava postizavanje tog cilja, nego li da ih u tome pomaže.

V.

Znatno težim postaje rješenje toga problema u koliko se radi o poljoprivrednim izvoznim državama. Čim se jedan poljoprivredni produkt mora barem djelomično izvoziti, tad se ne može na njegovu prodajnu cijenu znatnije utjecati pomoću carine, dapače ni u koliko taj produkt dolazi u obzir za tuzemnu potrebu. Ako izvoz u relaciji sa tuzemnom potrebom i prodom nije od velikoga značenja, tad se taj izvoz može podstrekavati otvorenim ili tajnim izvoznim premijama, ili pako sa dumping-om privatnih organizacija. No time se oštećuje poljoprivreda drugih zemalja, te se prisiljavaju uvozne države na upotrebu zaštitnih mjera. Ako produkt obzirom na svoju kvalitetu imade na svjetskom tržištu neke vrsti monopolni položaj, kao što je to n. pr. slučaj kod specijalnih vina, sira, plodina i povrća, tad je moguće pomoću jedne nacionalne organizacije, koja imade koncentriran izvoz u svojoj ruci, osigurati produktu na svjetskom tržištu stanovite iznimne cijene. Ovo rješenje imade pred izvoznim premijama i dumpingom u toliko prednost, što se time stranoj poljoprivredi ništa ne škodi, a pribavlja izvoznoj državi više prihoda, dok izvozne premije i dumping predstavljaju rasipavanje narodne imovine. Takvu nacionalnu organizaciju prodaje u cilju osiguranja i povišenja cijena na svjetskom tržištu posjedujemo u Švicarskoj uniji sira, koja jedina izvozi originalan emmentalski sir. Za roču svjetske trgovine kao što su to žitarice, ne može ovakva nacionalna organizacija biti od značenja.

Unatoč toga mogu nacionalne prodajne organizacije korisno djelovati pomoću standartiziranja robe (maslac, sir, bacon, jaja, voće i t. d.), kao i pomoću bolje regulacije ponude. Najznačajnije pojave na tom polju jesu žitni poolovi, koji danas kontroliraju već znatan dio žitnoga prometa na svjetskom tržištu. Što se oni više izgrađuju, to im sve više raste i utjecaj. Ovaj će utjecaj postići svoj maksimum tada, kad bude u svim zemljama, koje izvoze žitarice, išla kroz poolove cjelokupna produkcija ili bar cjelokupni izvoz. Izvozne države mogle bi djelovanje tih poolova povećati još i na taj način, da jedino njima podijele pravo izvoza ili da na one žitarice, koje se ne izvoze putem poolova, nabiju eksportnu premiju (na pr. izvozne pristojbe Švicarske na sir, Poljske na

maslac). Time bi bio dan preduslov da se poolovi sjedine u jednu internacionalnu organizaciju na osnovi utanačenja u pogledu cijena, a kasnije eventualno i u pogledu izvoznih količina. Ali tako dugo dok takova utanačenja ne budu kontrolirana državnim autoritetom (Savez naroda), koji bi garantovao potpunu i besprikornu provedbu tih utanačenja, bilo bi jedva moguće da se u godinama obilne žetve osujete međusobna izigravanja. Tako bi ti poolovi doduše na svaki način ublaživali oscilaciju cijena, a možda bi bar donekle povišili i prosječnu cijenu na svjetskom tržištu. Ali čim bi produkcija bila veća od potrošnje, ne bi više mogli zapriječiti padanje cijena produkata ispod produkcionih troškova. Unatoč toga izgradnja poolova hitno se preporuča. Ako vlade i Savez naroda misle ozbiljno na poboljšanje položaja poljoprivrede, tad treba da si kao jednu od prvih i najvažnijih tačaka programa postave izgradnju poolova i njihovo ojačanje.

Poolovi će svakako neko vrijeme moći nositi riziko samo onda, ako nastave isplaćivati poljoprivrednicima kao do sada samo jedan dio cijene žitarica kod preuzeća, i to nakon što je definitivno ustanovljena cijena, i nakon što je prodaja žitarica osigurana. I na taj način je riziko dosta velik, te je godine 1929. položaj kanadskih žitarskih poolova bio stanovito vrijeme vrlo kritičan.

VI.

Poljoprivredne izvozne države Evrope s pravom upozoravaju na činjenicu, da njihov izvoz predstavlja relativno maleni dio uvoza agrarnih produkata Evrope, i to naročito žitarica. One drže, da bi im stare evropske industrijske države trebale izići u susret uvođenjem uvoznih olakšica.

S time su u savezu i ideje, koje idu za tim, da se osnuje Savez evropskih država ili Panevropa. Ali zastupnici te ideje ne uzimlju u obzir, da je razdioba industrije i poljoprivrede u Evropi produkt dugoga razvoja. Dok je u Sjedinjenim državama u vrijeme carinske unije bilo još malo industrije, te su se tek kasnije mogle razviti industrije i poljoprivreda uz prilagođivanje postojećim prilikama, dotle se je evropska poljoprivreda i industrija razvila u dobrom dijelu pod utjecajem nacionalne carinske zaštite. Ako se ta odstrani, tad će doći do posve nove razdiobe, no ponajprije moraju propasti znatne industrije i kapitali, te mora da dođe do promjena u pučanstvu. Morao bi nastati gospodarski kaos, od posljedica kojega bi mogla sadanja Evropa da propadne prije, nego li što bi došle do izražaja prednosti novog poretka. Veliki dio industrijskih kao i poljoprivrednih zaštitnih carina Evrope, upravljen je više prema evropskoj konkurenciji, nego li prema onoj prekomorskih država. Što bi bilo od mlade industrije istočnih država Evrope, kad bi se morale odstraniti uvozne carine, i koja bi sudbina zadesila kulturu žitarica, stočarstvo, vinogradarstvo, voćarstvo i dr. u starim kulturnim državama Evrope, kada se raznolikost produkcionih uslova unutar Evrope ne bi više izjednačivala carinama. Tim putem nije nipošto moguće poći, te je zamisao panevropske gospodarske unije utopijska.

Evropske industrijske države mogle bi evropskim agrarnim državama samo onda učiniti koncesiju, ako bi uvoz bio koncentriran, bilo to uvoznim trustovima, ili državnim monopolima, koji bi preuzimali carinski povlaštene kontingente i brinuli se za to, da pojeftinjena inozemna roba ne može utjecati na tuzemnu cijenu. Takvi su projekti uzeti u obzir u vezi sa pregovorima o trgovačkom ugovoru između Poljske i Njemačke. Najradikalnije rješenje predstavlja žitni monopol, kakav je postojao do novog uređenja žitnog pitanja u Švicarskoj. S uvođenjem uvoznog monopola ili dodjeljivanjem carinski povlaštenog kontingenta importnim organizacijama, koje se nalaze pod kontrolom države, prestaje carinsko-zaštitni interes poljoprivrede, čim se vodi briga o tome, da uvezene žitarice ne dolaze u promet ispod tuzemnih produkcijskih troškova, ili pako, da se tuzemna produkcija preuzimlje od centralne organizacije odnosno monopolne uprave uz garantovane cijene.

Svakako bi kreacija žitnih poolova u državama izvoznicama, koje bi međusobno bile internacionalno vezane, s jedne strane, a koncentracija uvoza, po mogućnosti u savezu s obavezom preuzeća, te garancije cijena za tuzemnu produkciju s druge strane, pružile veliku mogućnost poboljšanja položaja poljoprivrede, koji u zemljama uvoznicama poljoprivrednih produkata, toli u državama izvoznicama.

VII.

Slaba strana sviju umjetnih mjera u cilju podizanja cijena poljoprivrednih produkata na svjetskom tržištu, leži u povećanju produkcije. Odgovarajuće cijene podstrekavaju produkciju. Ali ako produkcija duže vremena premašuje potrebu, tad se dolazi do momenta, kad više nikakva organizacija nije toliko jaka da zapriječi pad cijena.

Danas se producira već kud i kamo više žitarica nego li što čovječanstvo može i hoće da kupi za prehranu. Pretičak služi napose za prehranu stoke, fabrikaciju alkohola i za produkciju škroba. U vrijeme iza rata navodno su u južnoj Americi ložili lokomotive s neprodanim žitaricama.

Opasnost hiperprodukcije postoji skoro isključivo u agrarnim izvoznim državama. No ta opasnost može također nastupiti kod pojedinih proizvoda i u starim industrijskim državama. Na pr. za raž u Njemačkoj, za šećer u Čehoslovačkoj, za sir u Švicarskoj i t. d.

Zamisao ograničenja produkcije na osnovu propisa države ili udruženja, osim event. pojedinih specijalnih slučajeva, neprovediva je. Kako bi se moglo zapriječiti Kanadi, Australiji, Argentini i drugim agrarnim zemljama privođenje novoga tla kulturnoj obradbi, ili kako da se za brani seljacima u Evropi intenzivnije gospodarenje. Takva rješenja treba posve isključiti iz kombinacije.

U prvom redu bit će stvar agrarnih zemalja, da nagomilaju onaj dio žitne proizvodnje, za koje svjetsko tržište nema nikakve potrebe, i da ju istodobno iskoriste pretvaranjem u stočarske proizvode, škrob, event. također i alkohol. Žitni pool imao bi zadaću, da vrši ova izravnivanja. On bi izvezio jedan dio žitarica uz pogodne cijene u inozemstvo,

dok bi ostatak prodao za krmnu hranu i u industrijalne svrhe. Na taj bi se način postizavala srednja cijena za dobavljača. Pool imade da se brine također za to, da seljak po mogućnosti zadrži pretičak žitarica, te da ga upotrijebi na licu mjesta kao krmivo. No pool može također i na svjetskom tržištu podržavati cijenu krušnih žitarica samo onda, ako se za to brine jedna internacionalna organizacija, da na tržište ne dolaze žitarice ispod utanačene cijene i da se kontingenti respektiraju. Time dolazimo do točke kad se predloži za rješenje ovoga pitanja predstavljaju za sada barem kao utopija. Ali to nas ne smije smetati, da si o tome budemo na čistu, da je trajna pomoć eksportnim zemljama nemoguća, ako se hiperprodukcija na neki način ne odstrani i ne preuzme od poolova, jer će poolovi kolebanje cijena doduše nešto izjednačivati, ali ne će biti u stanju utjecati na visinu cijene. Tada dolazimo in ultima ratio uvijek ponovno na to, da se poljoprivreda mora s time pomiriti, da cijena regulira produkciju i da seljake valja padajućim cijenama prisiliti, da se okane hiperprodukcije. Osim toga nije moguće spriječiti, da cijene na svjetskom tržištu trajno stoje ispod produkcijskih troškova, te da se oporavljaju jedino u godinama loših žetava. Poljoprivredi industrijskih država moguće je pomoći bez reguliranja hiperprodukcije, ali se budućnost poljoprivrede izvoznih država ne prikazuje u povoljnom svijetlu. Traktor i strojevi, koji istodobno kose i vrše žito, mogu obzirom na to da budu za izvozne zemlje prava opasnost, jer povećavaju hiperprodukciju, te mogu da još dalje snizuju cijenu.

VIII.

Internationalna agrarna politika stoji s tog razloga pred pitanjem, treba li se odreći solidarnosti interesa uvoznih i izvoznih zemalja, te prepustiti agrarnim zemljama, da si same izgrade svoje organizacije i pomognu koliko im je to moguće, ili pako treba potražiti internacionalno rješenje te agrarne krize. Za neposrednu praktičnu agrarnu politiku ostaje otvoren samo prvi put. Ali tada se i gospodarska politika Saveza naroda, u koliko ona zahtijeva odstranjenje, odnosno ublaženje carinskih ograda za agrarne proizvode, ne može nipošto opravdati. Industrijalne države ne mogu već iz socijalnih i gospodarskih razloga dopustiti, da im propadne seljački stalež. Ako poljoprivredne izvozne države preplavljaju svjetsko tržište sa produktima, te ako sa neorganizovanim i neobuzdanim izvozom obaraju cijene na svoju vlastitu štetu, i na propast poljoprivrede starih kulturnih država daleko ispod cijena produkcijskih troškova, tad su odnosne države ne samo u pravu, ako se protiv toga brane, nego su dapače na to prisiljene.

Carine i uvozna ograničenja najjednostavnija su zaštitna sredstva. U zemljama, u kojima je uvoz uređen na osnovu uvoznih monopola ili dodjeljivanjem carinskih povlaštenih kontigenata kontroliranim uvoznim organizacijama, postaju takva carinska i uvozna ograničenja suvišnima. Uvozni monopoli i uvozni trustovi dozvoljavaju s toga, da se izvoznim državama izide u carinskom pogledu u susret. Oni dozvoljavaju

također, da se uzme i naročiti obzir prema evropskim zemljama putem kontigenata. Ali oni ne odstranjuju međusobnu konkurenciju izvoznih država na svjetskom tržištu. Vrlo je velika vjerojatnost, da bi carinska sloboda pod upravom monopola i uvoznih trustova više koristila konzumentima uvoznih, nego li poljoprivrednicima izvoznih država.

Oni koji vjeruju, da bi bilo trajno moguće s jedne strane zaštićivati poljoprivredu starih kulturnih država, bilo pomoću carina, uvoznih ograničenja, monopola ili trustova, a s druge strane izvozne države sa njihovom rastućom hiperprodukcijom prepustiti njihovoj sudbini, ne smiju smetnuti s uma, da u takom nerazmjeru leži klica novih konflikata, dapače novih ratova. Poljoprivreda istočnih država misli, da je zaštita poljoprivrede industrijskih država kriva njenoj krizi. Ona drži, da treba samo uspostaviti opću carinsku slobodu, te bi joj tada bilo odmah pomoženo. No ona se vara, jer razlog preniskih cijena leži u hiperprodukciji i u nedostatnoj organizaciji. Zaštitne carine su posljedica suviše niskih cijena, koje vladaju na svjetskom tržištu, a nipošto nisu njihovim uzrokom. Opća trgovačka sloboda dovela bi uslijed teških gospodarskih kriza prije do pada konzuma, i hiperprodukcija agrarnih zemalja postojala bi i nadalje. No u agrarnim zemljama susrećemo jednako kod naroda, kao i kod vođa i vlada mišljenje, da je pomoću carinske slobode moguće povećati produ.

U tome može da leži opasnost za evropski i svjetski mir. S toga gledišta čini se opravdanim pitanje, nije li zadaća Saveza naroda, da pronade sredstva i puteve, kako bi se doveli u sklad interesi izvoznih i uvoznih država, i kako bi se istodobno pribavila poljoprivrednicima sviju zemalja primjerena egzistencija.

Ja mislim, da postoji jedan put, kojim bi se mogao postići taj cilj. I ako će još danas izgledati možda nešto suviše smjelim, upućivati na taj put, to bi ipak shodno bilo da se Savez naroda pozabavi tim problemima u vrijeme, kada Savez naroda počinje da se bavi internacionalnim gospodarskim problemima, kad on nastoji da zaštiti radništvo cijeloga svijeta internacionalnim ugovorima, te kada sad namjera također započeti s time, da utiče na reguliranje internacionalnog trgovačkog saobraćaja. U tom smislu neka budu spomenute ovdje samo posljednje konsekvencije, do kojih konačno dovodi proučavanje raznih mogućnosti rješenja. Ali to nijesu nikakvi predlozi, nego samo ideje, koje je za sada doduše moguće smatrati akademskim, ali koje ne treba potpunoma odbaciti.

Kad bi sve evropske države bile međusobno povezane polovima, te kad bi se pomoću izvoznih dozvola ili raznih izvoznih carina brinulo zato, da budu onemogućene ponude ispod cijena na svjetskom tržištu, tad bi konačno jedna internacionalna organizacija imala poduzeti mjere, da se uz neku minimalnu cijenu otkupi od polova količina suvišaka, koje polovi ne mogu prodati. Naravno da bi to moglo biti samo uz cijenu, koja bi stajala ispod svjetske cijene i ispod cijene krmivih žitarica. Najniža cijena predstavlja vrijednost oplemenjenja žitarica kod fabrikacije gorivog spirita. Njegova upotreba u industriji,

ili kao dodatak benzinu i drugim tvarima, pogonskim sredstvima, omogućuje sigurno dovoljnu prođu, koja bi se pomoću zakonskih propisa u pogledu kvalitete mogla osigurati. Također bi se dalo pomišljati i na internacionalno utanačenje o minimalnoj cijeni gorivog i industrijskog špirita. Treba izričito naglasiti, da se kod toga ne misli na proizvodnju špirita za piće. Protiv toga bi govorili socijalni i moralni razlozi. U ostalom, tržište je snabdjeveno sa špiritom, te je ovdje isključeno, da bi se moglo unovčiti povećanje produkcije. Organizacija bi po svoj prilici morala poolovima plaćati za viške žitarica ipak više, nego li što je vrijednost, koju je moguće postići preradbom pšenice u alkohol. Gubitak bi se imao pokriti pribijanjem na sve žitarice, koje dolaze u svjetski promet. Svaki pool ima de interes da po mogućnosti najveću količinu žitarica privede tuzemnim konzumentima, na internacionalno tržište, ili pako za krmu, ali imade ipak i sigurnost, da će pretičak moći uz minimalnu cijenu unovčiti. Čim je veća količina žitarica, koje treba konačno pretvoriti u alkohol, tim će biti niži srednji utrzak odnosnog poola. Svaka država ostaje dakle ipak na tome zainteresirana, da hiperprodukcija ne zauzme suviše veliki razmjer. Na mjesto fabrikacije špirita može također da bude uvedeno preuzimanje žitarica sa strane vlada ili pako od strane Saveza naroda, da bi se pomoglo krajevima koji gladuju. Za čovječanstvo, a i za kulturne narode nije doista nikakva pohvala, da s jedne strane vlada hiperprodukcija, dok s druge strane u Kini milijuni ljudi umiru od gladi. Zar ne bi bilo plemenito djelo, kad bi se od žitarica, koje dolaze na svjetsko tržište ubirao jedan prirez, da se tada može pretičak žitarica dati gladujućim narodima zabađava, ili uz jeftine cijene, ili pako na kredit? Organizacija bi mogla i preuzete zalihe ponajprije pohraniti, te ih povratiti poolovima, kad nastupi potreba. Samo na slobodno tržište ne bi trebale te zalihe više da dolaze. Dakako, da je samo po sebi jasno, da je takva ogromna organizacija, koja tako duboko zasjeca u gospodarski život naroda, kao što je to ovdje napomenuto, moguća samo uz sudjelovanje vlada i Saveza naroda.

Danas ne leže glavne poteškoće realizaciji tih ideja toliko u tehničkom i organizatornom rješenju, nego više u duševnom opredjeljenju naroda. Mnogi vide u pojeftinjenju troškova života s jedne strane, te u povišenju plaća i zarade namještenika s druge strane, najvažniji cilj gospodarske politike, bez obzira na gospodarski položaj onih, koji samostalno privređuju. Imade mnogo konzumenata, koji odbijaju da pridonesu neku žrtvu za poljoprivredu. Da li će to za njih biti žrtva, to zavisi naravno tek od visine budućih nadnica. No ako je i tome tako, tad treba da se konzumenti pitaju, da li će seljački stalež svijeta trajno mirno gledati, kako se položaj drugih slojeva pučanstva poboljšava, dok ono mora da najduže i najteže radi, a da za to imade najmanje zarade. I mnogim poljoprivrednicima manjka još danas potrebno razumijevanje za internacionalnu solidarnost, i mnogi će seljaci misliti, zašto da se mi brinemo za stanje poljoprivrede u izvoznim zemljama, kad nam se može pomoći uvođenjem zaštitnih carina. Zadaća je Saveza na-

roda i internacionalnih organizacija probuditi kod ljudi razumijevanje za internacionalnu povezanost, odnose i dužnosti, kako bi se na taj način pripremio teren za rješenje internacionalnih problema u budućnosti. Gospodarska politika Saveza naroda mora biti udešena za dobrobit svijetu, te Savez treba pri tome da zastupa stanovište, koje se dade izraziti riječima: pravedne plaće, pravedne cijene i poduzetnička dobit, koja dostaje da se kapital i poduzetnost poduzetnika potaknu na živu djelatnost.

Istraživanjem i dogovaranjem o praktičnim putevima za postizavanje boljih prilika olakšava se polučenje cilja. Milijune ljudi povezuje danas ideja buduće socijalističke države, te ih ravna u njihovom političkom radu. Mi vidimo u privatnoj inicijativi i u samostalnom poduzeću glavni preduslov za gospodarsko blagostanje, i to napose na polju produkcije. Njima se imade zahvaliti ogroman napredak gospodarstva u posljednjim decenijama. No slobodna konkurencija, slobodna trgovina te t. zv. *laissez faire*, *laissez passer*, zatajili su u pogledu stvaranja cijena. Oni sile na red i organizaciju. Ova se može postići kod velike industrije pomoću privatnih trustova i ringova. Na području poljoprivrede može se naprotiv organizovana prođa poljoprivrednih produkata da postigne samo uz pomoć države i Saveza naroda. U tom razvitku ja vidim rješenje agrarnog pitanja na internacionalnoj bazi. Poljoprivredno-izvozne države moraju da prednjače. U onom omjeru, u kojem bude mjesto slijepe konkurencije stupila organizacija, u tom će se i poljoprivrednici industrijskih država moći da odreknu zaštitnih mjera protiv inozemne poljoprivrede. Ali tako dugo dok nema organizacije, nije moguće preuzeti odgovornost za odstranjivanje zaštite poljoprivrede u državama visokih produkcionih troškova. No i poljoprivrednici tih država moraju pomoći da se nađe rješenje, koje može da posluži svima koji se bave obrađivanjem tla.

IX.

Sumirajući sve dosad rečeno, dolazimo obzirom na internacionalnu agrarnu politiku do slijedećih postulata:

1. Tako dugo, dok su na svjetskom tržištu cijene poljoprivrednih produkata uslijed hiperprodukcije i manjkave prodajne organizacije u izvoznim zemljama ispod produkcionih troškova, ne mogu industrijske države odustati od zaštitnih mjera u korist svoje poljoprivrede, u koliko ju žele održati. Carine moraju biti tako visoke da cijena na svjetskom tržištu plus carina franko granica predstavlja cijenu, koja odgovara tuzemnim produkcionim troškovima.

2. U koliko se u nekoj državi uvozi putem monopola ili uvoznih organizacija, koje su kontrolirane po državi, a koje ne prodaju strane proizvode ispod tuzemnih produkcionih troškova, u toliko se mogu carine snizivati. Naročito ovo važi za onaj slučaj, gdje država preuzimlje tuzemnu produkciju uz garantovane cijene, te ju tada dalje prodaje konzumu.

3. U izvoznim zemljama treba izgraditi žitne poolove tako, da ovi budu u stanju kontrolirati čitavu produkciju, a naročito cjelokupni izvoz. Utjecaj poolova moguće je povećati uvođenjem izvoznih taksâ na žitarice, koje bi se nalazile izvan kontrole sa strane poolova.

4. Poolovi sviju zemalja treba da se združe u jedan internacionalni savez, kojemu treba da bude zadaća, da utječe na količinu i cijenu eksportiranih žitarica.

5. Treba tražiti sredstva i puteve, kako bi se poolovima omogućilo da unovčuju pretičke žitarica, pa bilo to i uz niže cijene, a da pri tome ne padne cijena krušnih žitarica na svjetskom tržištu ispod produkcijskih troškova.

6. Pored organizacije žitnog tržišta treba također poduprijeti sva nastojanja, koja su u stanju, da osiguraju unovčivanje ostalih poljoprivrednih proizvoda (mlijeko i mliječni proizvodi, šećer, alkohol i t. d.) Također i ovdje stoji u prvom redu koncentracija uvoza i izvoza, te tuzemne prode pomoću saveza, a u koliko je potrebno i uz zaštitu i potporu države.

Postizavanje ovih postulata bit će u prvom redu dakako zadaća pojedinih zemalja i njihovih poljoprivrednih saveza. Naprotiv bi poljoprivredne organizacije uz sudjelovanje internacionalnog poljoprivrednog instituta u Rimu trebale da stvore centralne stanice za promatranje tržišta i cijena, a zastupnici poljoprivrede trebali bi da se periodički sastaju na konferencije u cilju savjetovanja o položaju na tržištu i o organizaciji prode. Tu će se također pružiti prilika za proširenje spoznaje, da poljoprivredne izvozne zemlje treba u prvom redu da uzmu u svoje ruke inicijativu za organizaciju internacionalnog tržišta u pogledu poljoprivrednih proizvoda, ako žele postići uspješno smanjenje zaštite poljoprivrede u industrijskim državama.

Miroslav Steinhausz — Zagreb.

Aktuelna pitanja ishrane kod uzgoja domaćih životinja

Dva su pitanja, koja nam zadaju kod hranidbe podmlatka u modernom živinogojstvu najviše brige, a to je:

1. kako ćemo pokrivati potrebu na lako probavljivim bjelančevinama, i
2. kako ćemo pokrivati potrebu na mineralnim hranivim sastojinama.

Samo se po sebi razumije, da se tu radi samo o onoj količini bje-